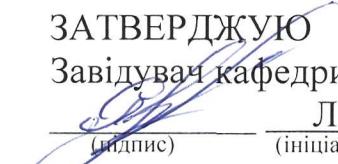

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій

Кафедра міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Л.С.Франко
(ініціали, прізвище)
«10» 12 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Міжнародна та європейська безпека»

освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

галузь знань 29 Міжнародні відносини

ступінь вищої освіти магістр

Робоча програма навчальної дисципліни **«Міжнародна та європейська безпека»** схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

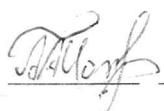
Протокол від 10 грудня 2020 року № 6

Полтава 2020

Укладач: Артеменко І.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини ступеня магістр

 A.A. Пожар

«10» 10 2020 року

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Міжнародна та європейська безпека»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	Пререквізити: глобальна економіка, геополітика та геоекономіка. Постреквізити: міжнародні стратегії економічного розвитку,
Мова викладання	українська
Статус дисципліни - обов'язкова	
Курс/семестр вивчення	1 курс, 2 семестр
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	5
Денна форма навчання:	
Кількість годин: – загальна кількість: 2 семестр - 150 годин	
- лекції: 20 год.	
- практичні заняття: 40 годин	
- самостійна робота: 90 годин	
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): екзамен	
Заочна форма навчання:	
Кількість годин: – загальна кількість - 120 годин	
- лекції: 6 год.	
- практичні заняття: 4 годин	
- самостійна робота: 110 годин	
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): екзамен	

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у майбутніх фахівців системи знань щодо загального уявлення про сутність міжнародної безпеки; визначення та прогнозування майбутніх змін у глобальному, регіональному та субрегіональному безпековому просторі; формування навичок самостійного осмислення та аналізу закономірностей та особливостей розвитку світових політичних процесів на предмет формування певної системи міжнародної безпеки та визначення місця і ролі в ній України.

Таблиця 2 – Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
СК 7. Здатність аналізувати й оцінювати геоекономічні стратегії країн з позиції національних економічних інтересів.	РН 12. Визначати геоекономічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1 «Проблеми міжнародної та регіональної безпеки в сучасному світі»

Тема 1. Міжнародна безпека в сучасній теорії міжнародних відносин

Зміст поняття «міжнародна безпека». Наукова дискусія з проблем сучасної міжнародної безпеки. Зміна середовища міжнародної безпеки в ХХІ ст. Глобалізація та її вплив на парадигму міжнародної безпеки. Концепція «жорсткої» та «м'якої» безпеки. Зміна характеру загроз для міжнародної безпеки в кінці ХХ ст. на початку ХХІ ст. Глобальна безпека. Пошуки нових моделей міжнародної безпеки: «колективна безпека», «кооперативна безпека», модель «демократичного світу», «безпека особи», «загальна безпека». Сфери забезпечення міжнародної та європейської безпеки: військова, економічна, інформаційна та гуманітарна, екологічна сфери.

Тема 2. Проблема забезпечення міжнародної безпеки в сучасному світі

Правові основи забезпечення міжнародної безпеки. Формування режимів безпеки. Режим нерозповсюдження ядерної зброї; заборона використання хімічної, біологічної зброї тощо. Міжнародні організації безпекового характеру та їх роль в забезпеченні глобальної, регіональної та субрегіональної безпеки. ООН, НАТО, «Велика вісімка», «Велика двадцятка». Найважливіші регіональні організації: Організація

Американських Держав (ОАД), Ліга Арабських Держав (Арабська ліга, ЛАД), Організація Африканської Єдності (Африканський союз, ОАЄ/АС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), та їхня роль в підтриманні регіональної та субрегіональної безпеки. Проблема адаптації існуючих структур міжнародної безпеки до реалій сучасного світу. Основні загрози міжнародної безпеки, пріоритетні напрямки їх забезпечення. Проблема боротьби з тероризмом, наркотрафіком, потеплінням клімату, з бідністю, міграцією. Проблема нерозповсюдження зброї масового знищення. Роль політики ядерного стримування. Проблема контролю за ядерними та ракетними технологіями. Співвідношення військових та невійськових методів забезпечення безпеки. Криза сучасної системи міжнародної безпеки.

Тема 3. Регіональна безпека в сучасному світі

Зміст поняття «регіональна безпека». Сучасні концепції регіональної безпеки. Глобалізація та проблеми регіональних зв'язків. Компоненти регіональної безпеки в постбілярну епоху. Європейська безпека як тип регіональної безпеки. Загальна характеристика Європейського регіону та його роль у забезпеченні міжнародної безпеки. Індикатори регіональної безпеки: соціально-економічний, політичний, зовнішній, етнічний, культурний.

Модуль 2 «Структура, моделі та проблеми європейської безпеки»

Тема 4. Проблеми європейської безпеки

Сучасні підходи до розуміння проблеми європейської безпеки на рубежі століть. Характер сучасних загроз європейській безпеці. Співвідношення «м'яких» та «жорстких» викликів у європейській безпеці. Зростання «нових загроз» та нові прояви «старих загроз». Особливості проблем безпеки в окремих регіонах Європи. Особливості безпеки у Балтійському регіоні, Середземномор'ї, у Чорноморсько-Каспійському регіоні та на Півночі Європи. Проблема безпеки Арктики. Українська криза та її наслідки для європейської безпеки.

Тема 5. Структура та моделі європейської безпеки в XXI ст.

Еволюція підходів до вибору моделі європейської безпеки. Розширення НАТО та його наслідки для вирішення проблем безпеки в Європі. Трансформація НАТО; програма «Партнерство заради миру»; реформування організаційних структур та напрямків діяльності ОБСЄ та його роль у вирішенні завдань європейської безпеки. Регіональні структури, які забезпечують безпеку в регіоні. Створення ЄС та його наслідки для європейської безпеки. Розробка ЄС правової основи для створення своєї системи безпеки. Перехід до формування єдиної політики безпеки та

оборони. Роль ЗЄС в цьому процесі. Особливості та проблеми формування єдиної політики безпеки та оборони. Участь ЄС у вирішенні військових конфліктів поза межами НАТО. Роль ЄС у вирішенні глобальних та регіональних загроз. «Європейська стратегія безпеки». Ідея створення єдиної європейської армії. Політика ЄС в українській кризі.

Тема 6. Роль України в вирішенні проблем європейської безпеки

Концептуальні підходи України до забезпечення європейської безпеки. Співпраця України та НАТО. Роль України в забезпеченні європейської енергетичної безпеки. Особливості співпраці України та ЄС у сфері європейської безпеки. Участь українських військових у миротворчих операціях. Війна в Україні та її наслідки для європейської безпеки. Курс України на вступ до НАТО.

Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4.1 – Тематичний план навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Проблеми міжнародної та регіональної безпеки в сучасному світі					
Тема 1. Міжнародна безпека в сучасній теорії міжнародних відносин 1. Сутність та поняття категорії «міжнародна безпека». 2. Концепція «жорсткої» та «м'якої» безпеки. 3. Поняття нових моделей міжнародної безпеки. 4. Сфери забезпечення міжнародної та європейської безпеки	2	Практичне заняття 1. Концепція «жорсткої» та «м'якої» безпеки. Практичне заняття 2 Сфери забезпечення міжнародної та європейської безпеки	4	Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Історія виникнення та розвитку поняття «безпека». 2. Наслідки глобалізації для міжнародної безпеки. 3. Характеристика існуючої на сьогодні системи міжнародної безпеки. 4. Глобальні загрози для сучасної системи міжнародної безпеки.	15
Тема 2. Проблема забезпечення	4	Практичне заняття 3 Міжнародні організації	8	Підготувати доповіді за наступною	15

<p>міжнародної безпеки в сучасному світі.</p> <p>1. Правові основи забезпечення міжнародної безпеки.</p> <p>2. Міжнародні організації та їх роль в забезпеченні безпеки: ООН, НАТО, «G7», «G20».</p> <p>3. Найважливіші регіональні організації: Організація Американських Держав (ОАД), Ліга Арабських Держав (ЛАД), Організація Африканської Єдності (ОАЄ/АС), АСЕАН.</p> <p>4. Основні загрози міжнародної безпеки, пріоритетні напрямки їх забезпечення.</p> <p>5. Найважливіші безпекові проблеми сучасності.</p> <p>6. Криза сучасної системи міжнародної безпеки.</p>	<p>та їх роль в забезпеченні безпеки: ООН, НАТО, «G7», «G20».</p> <p>Практичне заняття 4 Найважливіші регіональні організації: Організація Американських Держав (ОАД), Ліга Арабських Держав (ЛАД), Організація Африканської Єдності (ОАЄ/АС), АСЕАН.</p> <p>Практичне заняття 5 Основні загрози міжнародної безпеки, пріоритетні напрямки їх забезпечення.</p> <p>Практичне заняття 6 Найважливіші безпекові проблеми сучасності.</p>	<p>тематикою:</p> <p>1. Прояви сучасної глибокої кризи міжнародної безпеки.</p> <p>2. Характеристика сучасних моделей міжнародної безпеки. Сучасна інтерпретація поняття міжнародної безпеки та характеристика її складових.</p>	
<p>Тема 3. Регіональна безпека в сучасному світі</p> <p>1. Зміст поняття «регіональна безпека».</p> <p>2. Сучасні концепції регіональної безпеки</p> <p>3. Європейська безпека як тип регіональної</p>	<p>Практичне заняття 7 Сучасні концепції регіональної безпеки</p> <p>Практичне заняття 8 Європейська безпека як тип регіональної безпеки</p> <p>Практичне заняття 9 Індикатори регіональної безпеки.</p> <p>Практичне заняття 10</p>	<p>6</p> <p>2</p> <p>Презентація та захист доповіді за наступною тематикою:</p> <p>1. Характеристика сучасних моделей регіональної безпеки.</p> <p>2. Основні проблем безпеки в окремих регіонах Європи.</p> <p>3. Основні проблем безпеки в окремих</p>	15

безпеки. 4. Індикатори регіональної безпеки.		Поточна модульна контрольна робота		регіонах Азії. 4. Основні проблеми безпеки в окремих регіонах Північної Америки. 5. Основні проблеми безпеки в окремих регіонах Південної Америки Основні проблеми безпеки в окремих регіонах Африки.	
---	--	------------------------------------	--	--	--

Модуль 2. Структура, моделі та проблеми європейської безпеки

Тема 4. . Проблеми європейської безпеки 1. Сучасні підходи до розуміння проблеми європейської безпеки. 2. Характер сучасних загроз європейській безпеці. 3. Особливості проблем безпеки в окремих регіонах Європи. 4. Українська криза ті її наслідки для європейської безпеки.	4	Практичне заняття 11 Сучасні підходи до розуміння проблеми європейської безпеки. Практичне заняття 12 Характер сучасних загроз європейській безпеці. Практичне заняття 13 Особливості проблем безпеки в окремих регіонах Європи.	6	Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Сучасні структури європейської безпеки та їх особливості. 2. Прояви глибокої кризи європейської безпеки на початку сучасного століття. 3. Особливості, перспективи та сучасний стан формування системи безпеки ЄС.	15
Тема 5. Структура та моделі європейської безпеки в ХХІ ст. 1. Еволюція підходів до вибору моделі європейської безпеки. 2. Розширення НАТО та його наслідки для вирішення проблем безпеки в Європі.	4	Практичне заняття 14 Розширення НАТО та його наслідки для вирішення проблем безпеки в Європі. Практичне заняття 15 Регіональні структури, які забезпечують безпеку в регіоні. Практичне заняття 16 Створення ЄС та його	8	Використовуючи А. Метод Германа Кліфорда, та дані зазначених сайтів (http://www.imd.org ; http://www.weforum.org ; http://www.imf.org ; https://www.nato.int ; https://www.worldbank.org), розрахувати оцінку могутності	15

		наслідки для європейської безпеки. Практичне заняття 17 Особливості та проблеми формування єдиної політики безпеки та оборони.		певної країни (за вибором студента).	
вирушення проблем безпеки в Європі. 3. Регіональні структури, які забезпечують безпеку в регіоні. 4. Створення ЄС та його наслідки для європейської безпеки. 5. Особливості та проблеми формування єдиної політики безпеки та оборони. 6. Роль ЄС у вирішенні глобальних та регіональних загроз. 7. Політика ЄС в українській кризі.					
Тема 6. Роль України в вирішенні проблем європейської безпеки. 1. Концептуальні підходи України до забезпечення європейської безпеки. 2. Особливості співпраці України та ЄС у сфері європейської безпеки. 3. Війна в Україні та її наслідки для європейської безпеки. 4. Курс України на вступ до НАТО.	2	Практичне заняття 18 Особливості співпраці України та ЄС у сфері європейської безпеки Практичне заняття 19 Курс України на вступ до НАТО. Практичне заняття 20 Поточна модульна робота	4 2	Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Роль НАТО в контексті вирішення проблем європейської безпеки, внаслідок української кризи 2. Особливості системи національної безпеки України. 3. ОБСЄ в забезпеченні європейської та української безпеки.	15
Разом	20		40		90

Таблиця 4.2 – Тематичний план навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Проблеми міжнародної та регіональної безпеки в сучасному світі					
Тема 1. Міжнародна безпека в сучасній теорії міжнародних відносин 1. Сутність та поняття категорії «міжнародна безпека». 2. Концепція «жорсткої» та «м'якої» безпеки. 3. Поняття нових моделей міжнародної безпеки. 4. Сфери забезпечення міжнародної та європейської безпеки	2			Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Історя виникнення та розвитку поняття «безпека». 2. Наслідки глобалізації для міжнародної безпеки. 3. Характеристика існуючої на сьогодні системи міжнародної безпеки. 4. Глобальні загрози для сучасної системи міжнародної безпеки.	18
Тема 2. Проблема забезпечення міжнародної безпеки в сучасному світі. 1. Правові основи забезпечення міжнародної безпеки. 2. Міжнародні організації та їх роль в забезпеченні безпеки: ООН, НАТО, «G7», «G20». 3. Найважливіші регіональні організації: Організація	-	Практичне заняття 1 Основні загрози міжнародної безпеки, пріоритетні напрямки їх забезпечення. Найважливіші безпекові проблеми сучасності.	2	Підготувати доповіді за наступною тематикою: 1. Прояви сучасної глибокої кризи міжнародної безпеки. 2. Характеристика сучасних моделей міжнародної безпеки. 3. Сучасна інтерпретація поняття міжнародної безпеки та характеристика її складових.	18

<p>Американських Держав (ОАД), Ліга Арабських Держав (ЛАД), Організація Африканської Єдності (ОАЄ/АС), АСЕАН.</p> <p>4. Основні загрози міжнародної безпеки, пріоритетні напрямки їх забезпечення.</p> <p>5. Найважливіші безпекові проблеми сучасності.</p> <p>6. Криза сучасної системи міжнародної безпеки.</p>		
<p>Тема 3. Регіональна безпека в сучасному світі</p> <p>1. Зміст поняття «регіональна безпека».</p> <p>2. Сучасні концепції регіональної безпеки</p> <p>3. Європейська безпека як тип регіональної безпеки.</p> <p>4. Індикатори регіональної безпеки.</p>	-	<p>Презентація та захист доповіді за наступною тематикою:</p> <p>1. Характеристика сучасних моделей регіональної безпеки.</p> <p>2. Основні проблем безпеки в окремих регіонах Європи.</p> <p>3. Основні проблем безпеки в окремих регіонах Азії.</p> <p>4. Основні проблем безпеки в окремих регіонах Північної Америки.</p> <p>5. Основні проблем безпеки в окремих регіонах Південної Америки</p> <p>6. Основні проблеми безпеки в окремих регіонах Африки.</p>

Модуль 2. Структура, моделі та проблеми європейської безпеки				
Тема 4. . Проблеми європейської безпеки 1. Сучасні підходи до розуміння проблеми європейської безпеки. 2. Характер сучасних загроз європейській безпеці. 3. Особливості проблем безпеки в окремих регіонах Європи. 4. Українська криза ті її наслідки для європейської безпеки.	2	Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Сучасні структури європейської безпеки та їх особливості. 2. Прояви глибокої кризи європейської безпеки на початку сучасного століття. 3. Особливості, перспективи та сучасний стан формування системи безпеки ЄС.	18	
Тема 5. Структура та моделі європейської безпеки в ХХІ ст. 1. Еволюція підходів до вибору моделі європейської безпеки. 2. Розширення НАТО та його наслідки для вирішення проблем безпеки в Європі. 3. Регіональні структури, які забезпечують безпеку в регіоні. 4. Створення ЄС та його наслідки для європейської безпеки. 5. Особливості та проблеми формування єдиної	-	Практичне заняття 2 Розширення НАТО та його наслідки для вирішення проблем безпеки в Європі.	2	Використовуючи А. Метод Германа Кліфорда, та дані зазначених сайтів (http://www.imd.org ; http://www.weforum.org ; http://www.imf.org ; https://www.nato.int ; https://www.worldbank.org), розрахувати оцінку могутності певної країни (за вибором студента).

політики безпеки та оборони. 6. Роль ЄС у вирішенні глобальних та регіональних загроз. 7. Політика ЄС в українській кризі.				
Тема 6. Роль України в вирішенні проблем європейської безпеки. 1. Концептуальні підходи України до забезпечення європейської безпеки. 2. Особливості співпраці України та ЄС у сфері європейської безпеки. 3. Війна в Україні та її наслідки для європейської безпеки. 4. Курс України на вступ до НАТО.	2	Презентація та захист доповіді за наступною тематикою: 1. Роль НАТО в контексті вирішення проблем європейської безпеки, внаслідок української кризи 2. Особливості системи національної безпеки України. 3. ОБСЄ в забезпеченні європейської та української безпеки.	18	
Разом	6	4		110

Розділ 5 «Система оцінювання знань студентів»

Таблиця 5 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-3): відвідування занять (4 бали); захист домашнього завдання (4 бали); обговорення матеріалу занять (1бал); виконання навчальних завдань (4 бали); завдання самостійної роботи (4 бали); тестування (3 бали); поточна модульна робота (10 балів)	30
Модуль 2 (теми 4-6): відвідування занять (4 бали); захист домашнього завдання (4 бали); обговорення матеріалу занять (1бал); виконання навчальних завдань (4 бали); завдання самостійної роботи (4 бали); тестування (3 бали); поточна модульна робота (10 балів)	30
Екзамен	40
Разом	100

Таблиця 6 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні

1. Артеменко І.А. Міжнародна та європейська безпека. Дистанційний курс. – URL: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=1370>

Додаткові

1. Діяльність України в рамках ООН. Постійне представництво України при ООН. URL: доступу: <http://un.mfa.gov.ua/ua/ukraine-un/general-information>
2. Європейська політика безпеки та оборони : стратегічні аспекти співпраці України з ЄС – визначення напрямів та формату. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/november/2.htm>
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 7 серпня 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
4. Міжнародне безпекове середовище : виклики і загрози національній безпеці України / за ред. К. А. Кононенка. Київ : НІСД, 2013. 56 с.
5. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/catalogue/34/>
6. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1518/>
7. Потенціали співробітництва України з ЄС у сфері безпеки. Представництво в Україні «Фонд Конрада Аденауера». URL: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/34635/>
8. Пріоритети співробітництва України з НАТО в оборонній сфері у світлі рішень Уельського саміту НАТО. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-spivrobitnicztvo/prioritetispivrobitnicztva-ukraini-z-nato-v-oboronnij-sferi-u-svitli-rishen-uelskogo-samitunato.html>
9. Трансформація європейського та євроатлантичного простору безпеки: наслідки для України. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/41.htm>
10. El-Affendi A. Genocidal Nightmares: Narratives of Insecurity and the Logic of Mass Atrocities / Abdelwahab El-Affendi. – Bloomsbury Academic, 2016. – 272 p.
11. Fabey M. Crashback: The Power Clash Betweenthe U.S. and Chinain the Pacific / Michael Fabey. – Scribner, 2017. – 320 p.
12. Hufnagel S. Trustin International PoliceandJustice Cooperation / Saskia Hufnagel, Carole McCartney. – Hart Publishing, 2017. – 272 p.
13. National Security Law (Aspen Casebook) / Stephen Dycus, Arthur L. Berney, William C. Banks, Peter Raven-Hansen, Stephen I. Vladdeck. – Wolters Kluwer, 2016. – 1350 p.
14. National Security Lawand Counterterrorism Law: 2017-2018 Supplement / [StephenDycusetal.]. – Wolters Kluwer, 2016. – 479p.
15. SIPRI Yearbook Series / Stockholm International Peace Research Institute. –

- Oxford University Press, 2018. – 592 p.
16. Taylor M. Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism (New Directions in Terrorism Studies) / Max Taylor, P.M. Currie, Donald Holbrook. – Bloomsbury Academic, 2013. – 208 p.
17. The CIA World Factbook 2018-2019 / Central Intelligence Agency. – Skyhorse, 2018. – 1168 p.

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

Пакет програмних продуктів Microsoft Office.